

Regeringens skrivelse

2006/07:90

Nordiskt samarbete 2006

Skr.
2006/07:90

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 15 mars 2007

Fredrik Reinfeldt

Cristina Husmark Pehrsson
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för samarbetet under 2006 mellan de nordiska ländernas regeringar, med huvudsaklig inriktning på verksamheten i Nordiska ministerrådet.

Innehållsförteckning

Skr. 2006/07:90

1	Inledning.....	3
1.1	Viktigare beslut i de olika ministerråden.....	4
1.2	Övrig verksamhet.....	6
2	Nordiska ministerrådets budget.....	7
3	Reformarbetet inom Nordiska ministerrådet.....	7
4	Gränshindersarbetet.....	9
5	Nordiskt samarbete inom det socialpolitiska området.....	10
6	Samarbetet med närområdet.....	13
7	Bilateralt samarbete.....	16

1 Inledning

Nordiskt och nordisk-baltiskt samarbete prioriteras högt av den svenska regeringen. Närområdet är en viktig bas för Sveriges internationella agerande, framförallt i EU. Regeringen vill stärka det nordisk-baltiska samarbetet ytterligare genom tätare samarbete mellan regeringarna. Stor vikt läggs vid samarbete i Östersjöregionen.

Norge var ordförande i Nordiska ministerrådet 2006. Temat för det norska ordförandeprogrammet, som presenterades vid Nordiska rådets session i Reykjavik i oktober 2005, var ”Det nye Norden: Fornyelse og samarbeid i Nord-Europa”. Det norska ordförandeskapet har lyft fram tre huvudprioriteringar: Samarbetet i Europas nordområden, framtiden för den nordiska välfärdsmodellen samt kunskapsutveckling och innovation ur ett globaliseringsperspektiv. Ordförandeskapet lade också särskild vikt vid att fortsätta arbetet inom två områden som funnits med i tidigare ordförandeprogram, nämligen arbetet mot gränshinder samt förnyelse och modernisering av det nordiska samarbetet.

Det norska ordförandeskapet betonade samarbetet med nordvästra Ryssland och de baltiska länderna. Vikten av koordinering mellan Nordiska ministerrådet och de tre nordliga regionala råden Barentsrådet, Arktiska rådet samt Östersjöstaternas råd framhölls. I det sistnämnda rådet har Sverige ordförandeskapet under perioden juli 2006 till och med juni 2007.

Nordiska ministerrådet deltar som en aktiv partner i genomförandet av handlingsplanen för EU:s Nordliga dimension. I slutet av 2006 antogs en ny strategi och Ryssland, Norge och Island deltar numer som fullvärdiga parter i samarbetet.

Inom ramen för arbetet med den nordiska välfärdsmodellen prioriterades undanröjandet av gränshinder på bland annat social- och hälsoområdet. En rad konferenser och seminarier med koppling till välfärdsfrågor hölls under det norska ordförandeskapet. Välfärdsforskningsprogrammets femåriga verksamhet avslutades efter fem år med att det hölls en konferens i Oslo i maj. Övriga teman som behandlats under det norska ordförandeskapet är den nordiska arbetsmarknadens möjligheter att möta globaliseringens utmaningar, funktionshindrades tillgänglighet till olika delar av samhället samt förhållandet kön och makt. Det nya nordiska jämställdhetsprogrammet för åren 2006–2010 lanserades på ett seminarium i februari.

En ny strategi för samarbetet kring barn- och ungdomsfrågor antogs under 2006. Visionen är att Norden skall vara världens bästa plats för barn och ungdomar att växa upp i. Samtidigt antogs en ny handlingsplan för NORDBUK – Nordisk barn- och ungdomskommitté. NORDBUK skall en gång om året inkomma till de nordiska samlingsministrarna med en samlad rapport om arbetet med målsättningarna i strategin.

Efter fyra år som generalsekreterare för Nordiska ministerrådet avgick Per Unckel vid årsskiftet 2006/2007. De nordiska samlingsministrarna beslutade vid sitt möte i november 2006 att ge Islands före detta statsminister Halldór Ásgrímsson uppdraget som ny generalsekreterare från och med den 1 januari 2007.

Under 2007 är Finland ordförande i det nordiska regeringssamarbetet. På Nordiska rådets session i Köpenhamn i månadskiftet oktober – november 2006 presenterade Finland sitt ordförandeprogram som har rubriken ”Möjligheternas Norden – Nära dig”. Det är ett brett program med betoning på bland annat hållbar utveckling, forskning och innovation, närområdessamarbete, jämställdhet och jämlikhet, barn och unga samt de nordiska språken och deras ställning.

1.1 Viktigare beslut i de olika ministerråden

De nordiska finansministrarna (MR-FINANS) har beslutat om gemensamma nordiska projekt rörande bland annat priser och förbrukning av energi, kontrollarbete inom trygghetssystemen samt informationsutbytesavtal på skatteområdet gällande så kallade skatteparadis.

De nordiska justitieministrarna (MR-LAG) beslutade i juni att tillsätta en gemensam utredning om behovet av och förutsättningarna för ett närmare samarbete mellan polis- och åklagarmyndigheter i Norden.

De nordiska utbildnings- och forskningsministrarna (MR-U) beslutade om att inrätta nästa generations utbildningsprogram, det förnyade Nordplus, som även kommer att öppnas för deltagande från de baltiska länderna. Vidare har beslut fattats om en deklaration om nordisk språkpolitik. I deklarationen anges målsättningar och insatsområden för en samlad och effektiv nordisk språkpolitik. MR-U har också beslutat att utlysa ett antal pilotprojekt för att utveckla nordiska mastersprogram som kan attrahera såväl inom- som utomnordiska studenter.

Inom miljöområdet spelade de marina frågorna en särskilt stor roll. Bland annat verkade miljöministrarna (MR-M) för att få till stånd en handlingsinriktad plan inom Helsingforskommissionen (HELCOM) och för att Östersjöfrågorna skulle tas upp i EU:s marina strategi. Nordiska ministerrådet publicerade under 2006 en strategi för ökad kunskap om klimatförändringar och förbättrad dokumentation av miljögifter i Arktis.

För åren 2006–2010 har de nordiska jämställdhetsministrarna (MR-JÄM) beslutat om ett samarbetsprogram för det nordiska jämställdhets-samarbetet. Programmet fokuserar på två huvudteman: Kön och makt samt Kön och ungdom.

Vid jämställdhetsministrarnas möte i Norge i maj 2006 beslutades om en nordisk kartläggning av åtgärder för att motverka prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt av attityder till köp av sexuella tjänster.

Det tvärssektoriella projekt om att integrera ett köns- och jämställdhetsperspektiv i de nordiska statsbudgetarna som finans- och jämställdhetsministrarna beslutat om avslutades i december 2006. En slutkonferens hölls i Helsingfors den 8-9 november 2006.

NIKK (Nordiska institutet för kvinno- och könsforskning) har under 2004–2006 genomfört forskningsprojektet ”Unga, kön och pornografi i Norden”. Resultaten presenterades på en konferens i Oslo i september 2006. Ett likalöneprojekt har genomförts i samarbete med ämbetsmannakommittén för arbetsmarknadsområdet. Syftet har varit att genom

jämförande studier och goda exempel få en djupare förståelse för löneskillnaderna mellan kvinnor och män i de fem nordiska länderna.

Arbetsmarknadsministrarna (MR-A) beslutade vid sitt möte i Oslo att förlänga mandatet för den arbetsgrupp som följer utvecklingen på den nordiska arbetsmarknaden efter EU/EES-utvidgningen. Fokus ligger på tjänstemobilitet samt lön och arbetsvillkor.

Den viktigaste frågan inom kulturområdet har varit att genomdriva den strukturreform som kulturministrarna (MR-K) beslutade 2005. Reformen syftar till att göra kultursamarbetet mer flexibelt och öppet för nya arbetsformer samt mer anpassat till dagens kulturliv i Norden och omvärlden. Nya program har upprättats och institutionsstrukturen har lagts om. En uppmärksam del av kultursamarbetet är Nordiska rådets konstnärliga priser. Nordiska rådets filmpris 2006 utdelades till Josef Fares och Anna Anthony för filmen Zozo. Nordiska rådets litteraturpris gick till den svenske författaren Göran Sonnevi och musikpriset tilldelades tonsättaren Natasha Barrett från Norge.

Under 2006 har det fattats beslut om projektet Ny Nordisk Mat. Satsningen lanserades i samband med Nordiska rådets session i Köpenhamn den 1 november. Det övergripande syftet med projektet är att främja, utveckla och synliggöra de värden och den potential som finns i de nordiska matvarorna och den nordiska matkulturen. Projektet sträcker sig över åren 2007–2009 och omfattar totalt ca 23 miljoner danska kronor. Projektet är tvärsektoriellt och i satsningen ingår förutom Ministerrådet för fiske, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS) även Ministerrådet för näring, energi och regionalpolitik (MR-NER), MR-K samt MR-U.

Vid MR-FJLS möte i juli 2006 antogs bland annat deklARATIONER om att etablera en "Svalbard Global Seed Vault" samt om att bekämpa illegalt fiske. Beslut har även fattats om en nordisk handlingsplan för bättre hälsa och livskvalitet, om nordiskt veterinärt beredskapssamarbete samt om nordiskt samarbete kring bioenergi. Dessutom beslöt ministrarna att upprätta ett nordiskt bioenergipris som skall stimulera till insatser för att öka användning och produktion av bioenergi.

Ett gemensamt nordiskt program om "Användardriven Innovation" antogs av de nordiska näringsministrarna i september. Övriga frågor som prioriterats av näringsministrarna har varit identifiering och avskaffande av gränshinder inom näringslivet, innovationsfrågor samt Venture Capital.

De nordiska energiministrarna antog vid sitt möte i Bodö en deklARATION om den nordiska elmarknaden, som ett viktigt steg i det nordiska elsamarbetet. Arbetet har inletts med att genomföra handlingsplanen för det nordiska energisamarbetet under perioden 2006–2009. Handlingsplanen fokuserar på insatser inom energimarknader, uthålligt energisystem och Nordens roll i det internationella samarbetet. Nytt samarbete har under året initierats när det gäller förnybar energi och energieffektivisering.

En ny strategi för gränsregionalt samarbete har tagits fram. Ambitionen har varit att genomföra en tydligare koppling mellan ministerrådets stöd till gränsregionalt samarbete och det nordiska samarbetets strategiska prioriteringar genom att göra fördelningen av medel mer flexibel.

Över den nordiska budgeten ges stöd till samisk verksamhet som Samerådet, Nordisk samisk institutt och samisk kulturverksamhet. Samerådet är en politiskt obunden paraplyorganisation för samiska organisationer i Finland, Norge, Sverige och Ryssland. Nordisk samisk institutt har till uppgift att samordna och genomföra utredningar och forskning med syfte att förbättra de samiska folkens ställning.

De nordiska regeringarna samarbetar sedan 1986 kring asyl- och migrationsfrågor i den Nordiska samrådsgruppen på hög nivå för flyktingfrågor, NSHF. Inom ramen för samarbetet utbyts information och diskuteras frågeställningar kring bland annat återvandring och återvändande, förvaltningsbistånd, vidarebosättning, arbetskraftsinvandring, integration, EU och Schengen samt samarbete med de baltiska länderna. Sverige var ordförande i NSHF under perioden juli 2005 till juni 2006 då Island tog över ordförandeskapet.

Nordiska beskickningar i utlandet har under året utvecklat lokalt samarbete om krisberedskap. Vidare sker ett nära samarbete mellan bland annat de nordiska ländernas räddningstjänster med syfte att kunna bistå nordiska medborgare. Sedan flera år pågår också ett nordiskt samarbete om krisberedskapsfrågor i stort.

Nordiska ministerrådets informationsverksamheter Norden i Fokus och Hallå Norden är viktiga redskap för att nå ut till medborgarna och göra det nordiska samarbetet känt. Genom Norden i Fokus, som är lättillgängligt för både allmänhet och mer specifika målgrupper, får det nordiska samarbetet en synlig närvaro i Stockholm. Under 2006 arrangerades 80 seminarier och kulturaktiviteter på nordiska teman med ca 6 400 deltagare. Samma år ökade antalet förfrågningar till Hallå Norden Sverige med 50 procent. Hallå Nordens svenskspråkiga hemsida är väl etablerad med många besökare.

Samverkan med frivilligorganisationerna, där Föreningen Norden intar en särskild ställning, är ett viktigt inslag i det nordiska samarbetet. Bland annat administrerar Föreningen Norden Nordjobb, Norden i Fokus och Hallå Norden. Nordjobb förmedlar arbete, bostad och fritidsprogram till ungdomar. Föreningen Norden administrerar dessutom fyra bilaterala fonder mellan Sverige och ett annat nordiskt land.

De självstyrande områdenas ställning i det nordiska samarbetet

I oktober 2005 beslutade samarbetsministrarna (MR-SAM) att det skulle göras en förutsättningslös kartläggning av den ställning och de arbetsmöjligheter som de självstyrande områdena, Färöarna, Grönland och Åland, har i det nordiska samarbetet. Kartläggningen, som utarbetades av sekretariatet med hjälp av experter från de nordiska länderna, presenterades för samarbetsministrarna i slutet av maj 2006. Den visar bland annat att de självstyrande områdena har en mycket stark ställning i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. I synnerhet om man jämför med det inflytande områden med en motsvarande folkrättslig status har i andra internationella organisationer vars verksamhet liknar Nordiska rådets och ministerrådets. De självstyrande områdena har i praktiken i stort sett samma möjligheter att påverka det nordiska

samarbetet som om de skulle ha haft ett medlemskap likvärdigt en stat. Kartläggningen konstaterar att folkrätten inte uttryckligen förhindrar eventuella förändringar som innebär att de självstyrande områdena får en ännu starkare formell roll. Dock noteras ett antal svårigheter med en sådan utveckling. Bland annat skulle Danmarks och Finlands rättssystem behöva genomgå stora förändringar.

2 Nordiska ministerrådets budget

Nordiska ministerrådets budget för 2006 uppgick till 840 miljoner danska kronor. De största sektorerna på budgeten var utbildnings- och forskningssamarbetet (26 procent av budgeten), kultursamarbetet (19 procent) samt närings-, energi- och regionalpolitik (13 procent). Den svenska andelen av budgeten var enligt den nordiska fördelningsnyckeln 32,4 procent, vilket innebär en ökning med 0,5 procentenheter jämfört med föregående år. Fördelningsnyckeln beräknas på basis av respektive lands andel av den samlade nordiska bruttonationalinkomsten.

Efter behandling i Nordiska rådets organ fastställde Nordiska ministerrådet den 1 november 2006 – i överensstämmelse med Nordiska rådets önskemål – budgeten för 2007. Den samlade budgeten uppgår efter prisomräkning till 859 miljoner danska kronor. En ökad satsning görs på området närings-, energi- och regionalpolitik, medan budgeten minskar på det socialpolitiska området som en följd av att välfärdsforskningsprogrammet avslutades 2006. Den svenska andelen av budgeten ökar med 0,3 procentenheter till 32,7 procent. Under året har Nordiska ministerrådets budgetexpertgrupp, som består av representanter från ländernas finansdepartement, tagit fram en rapport med förslag till effektiviseringar av Nordiska ministerrådets budgetprocess. En konsultrapport har legat till grund för diskussionen i gruppen. Förslagen i rapporten berör allt från ansökningstider för projektmedel till omprioriteringar av politikens inriktning.

3 Reformarbetet inom Nordiska ministerrådet

Den nya ministerrådsstrukturen

Den nya organisationen för Nordiska ministerrådet som bland annat innebär att antalet ministerråd minskats från 18 till 11 trädde i kraft den 1 januari 2006.

Ministerråden för transport-, bygg- och bostads-, konsument-, narkotika- samt IT-politik lades ner, medan ministerråden för närings-, energi- och regionalpolitik lades samman till ett gemensamt ministerråd. Narkotikafrågorna överläts till ministerråden för sociala frågor respektive justitiefrågor. Det finns under en övergångsperiod möjligheter för ett visst ekonomiskt stöd från Nordiska ministerrådets budget till det informella samarbetet i de nedlagda ministerråden.

Samtidigt som ministerrådsstrukturen förändrades omorganiserades Nordiska ministerrådets sekretariat i Köpenhamn. Sekretariatsansvaret för de elva ministerråden fördelades på de fyra fackavdelningarna på så sätt att alla avdelningar fick ansvar för minst två ministerråd. Administrations- och personalavdelningarna slogs samman till en gemensam avdelning.

Nordiska ministerrådets sekretariat bedömer att efter ett år med den nya strukturen är erfarenheterna i huvudsak positiva. Det kan dock konstateras att det sammanslagna ministerrådet för närings-, energi- och regionalpolitik ännu inte funnit helt fungerande arbetsformer.

Kultursamarbetet

Inom kulturområdet har den omfattande reformeringen av samarbetsstrukturen genomdrivits. I stället för de institutioner och samarbetsorgan som tidigare fanns för vart och ett av de olika konst- och kulturområdena har tematiska, tidsbundna program införts. Totalt har 10 nordiska kulturinstitutioner och kommittéer avvecklats under 2006.

Kulturministrarna beslutade redan 2005 att etablera tre tematiska program under 2006 och 2007. Det första programmet, mobilitets- och residensprogrammet, sammanför och utvidgar tidigare stödordningar för resestipendier samt nätverks- och konstnårsresidensstöd. Det andra, konst- och kulturprogrammet, kommer att vara öppet för professionella konstnärer, producenter och kulturaktörer från alla sektorer inom konst och kulturfältet inklusive kulturarvsområdet. Programmet kommer bland annat att ge stöd till produktionsinriktad verksamhet, kompetensutveckling och kunskapsförmedling. Det tredje programmet, nordiskt dataspelsprogram, syftar till att stimulera ett större utbud av nordiskt producerade dataspel av hög kvalitet för barn och unga.

Alla programmen skall styras av sakkunniggrupper bestående av konstnärer, kulturarbetare och andra representanter för kulturlivet i Norden. För att koordinera och administrera programverksamheten och den nya strukturen beslutade ministrarna den 1 november 2006 att etablera en ny nordisk institution, Kulturkontakt Nord som kommer att vara lokaliserad på Sveaborg utanför Helsingfors.

Kvar från den föregående strukturen finns Nordiska kulturfonden, Nordiska film- och TV-fonden, Nordicom, Nordiskt journalistcenter samt de nordiska kulturhusen och instituten i Reykjavik och Helsingfors samt på Färöarna, Grönland och Åland.

Utbildning och forskning

De nordiska utbildnings- och forskningsministrarna (MR-U) beslutade att verksamheten vid Nordiska institutet för teoretisk fysik, Nordita, ska flyttas från Köpenhamn till Stockholm. Detta beslut är en följd av det beslut som MR-U fattade 2003 och som innebär att ansvaret för nordiska institutioner inom utbildnings- och forskningsområdet skall föras över till nationell nivå. Kungliga Tekniska högskolan och Stockholms universitet kommer från och med den 1 januari 2007 att gemensamt ansvara för Nordita.

Under året har en process pågått för att effektivisera arbetet i MR-U:s rådgivningsgrupper. Detta har bland annat resulterat i gemensamma stadgar där gruppernas uppgifter tydligare har definierats. Därutöver har samarbetet mellan ämbetsmannakommittén och rådgivningsgrupperna förbättrats genom att dessa grupper inbjuds att delta vid ämbetsmannakommittémöten när viktigare frågor inom respektive sektor behandlas.

Övriga ministerråd

Även inom MR-A har man sett över utskottsstrukturen i riktning mot en modernisering och färre antal utskott.

Sedan tidigare har ministerrådet för fiskeri och jord- och skogsbruk slagits samman. Dessutom har livsmedelsfrågorna införlivats i MR-FJLS. Arbetet med att förenkla den organisatoriska strukturen för samarbetet kring genetiska resurser samt forskningen inom sektorns område fortsätter.

Finansministrarna antog vid vårmötet 2006 rekommendationer i syfte att göra det nordiska ekonomiska samarbetet mer effektivt och synligt. Det pekas också på betydelsen av att behandla EU/EES-frågor i det nordiska samarbetet och att de nordiska länderna gemensamt bör söka påverka EU-samarbetet så att det tillgodoser nordiska intressen.

Social- och hälsoministrarna har fattat beslut om en utvärdering av sektorns sex institutioner och två fasta samarbetsprogram. Utredaren påbörjade arbetet vid årsskiftet 2006/2007. Se särskilt avsnitt 5 om socialpolitiskt samarbete nedan.

4 Gränshindersarbetet

Gränshindersarbetet bedrivs i syfte att främja integrationen inom Norden och underlätta vardagen för nordbor som av olika anledningar rör sig över de nordiska gränserna. Det är ett viktigt arbete som på ett konkret sätt berör medborgare och synliggör fördelarna med nordisk samverkan. Gränshindersfrågor spänner över åtskilliga politikområden.

Rådgivningsgrupperna inom utbildningsområdet har ombetts att i sina kommande arbetsplaner identifiera aktuella gränshindersproblem och framlägga åtgärder för att undanröja dessa. Resultatet av gränshindersarbetet skall beskrivas i rådgivningsgruppernas årsrapporter.

Social- och hälsoministrarna har fattat beslut om att upprätta en socialförsäkringsportal för att kunna ge bra information till personer som flyttar till eller arbetar i annat nordiskt land. Modellen för arbetet är den nu fungerande nordiska skatteportalen. Försäkringskassan i Sverige leder arbetet. Avsikten är att portalen skall kunna vara klar till det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet 2008.

Remissbehandling pågår av förslaget att i den nordiska biståndskonventionen föra in bestämmelser med en skyldighet för kommuner att samarbeta för att stödja personer med funktionsnedsättning som flyttar till annat nordiskt land. I förslaget ingår också en skyldighet att

samarbeta i frågor om färdtjänst vid längre vistelser i annat nordiskt land. Sverige har tillstyrkt förslagen. Skr. 2006/07:90

Arbetsmarknadsfrågorna har hög prioritet i de nordiska ländernas ekonomiska politik. På detta område har dialogen mellan de nordiska finans- och ekonomiministrarna under 2006 lett till beslut om en nordisk studie om arbetskraftens rörlighet inom Norden. Projektet syftar till att undersöka omfattningen och betydelsen av arbetskraftsrörligheten mellan de nordiska länderna samt möjligheter att underlätta arbetskraftsrörligheten. I detta sammanhang skall också gränshinder på detta område analyseras. Vidare har det på initiativ av MR-A skapats en portal för en gemensam platsbank inom Öresundsregionen. Arbetssökande har därmed möjlighet att via de nationella arbetsmarknadsmyndigheternas hemsidor få tillgång till lediga jobb inom hela Öresundsregionen.

Inom näringsministrarnas område har ett mandat för en så kallad pådrivarordning beslutats. Detta innebär en fortsättning på det arbete som Sverige påbörjade under sitt ordförandeskap 2003, då Poul Schlüter utsågs som representant för arbetet att avskaffa gränshinder för bland annat företagen inom Norden. En pådrivare för näringssektorn som skall fortsätta det påbörjade arbetet har anlitats.

På justitieministrarnas område är det en högt prioriterad fråga att förenkla och effektivisera de befintliga samarbetsformerna på straffrättens och straffprocessrättens område. Detta har resulterat i ett beslut om att tillsätta en gemensam nordisk utredning om behovet av och förutsättningarna för ett närmare samarbete mellan ländernas polis- och åklagarmyndigheter. Sverige har som långsiktig ambition att det mellan de nordiska länderna skall skapas en ordning för ömsesidigt erkännande och verkställighet av varandras beslut.

5 Nordiskt samarbete inom det socialpolitiska området

Ett nytt övergripande samarbetsprogram för social- och hälsosektorn antogs 2006. Sektorssamarbetet utgår från den gemensamma värdegrunden för den nordiska välfärdsmodellen. Det handlar om principerna om att alla människor ges lika möjligheter, jämställdhet och om social solidaritet och trygghet för alla. De generella rättigheterna till social trygghet och vård och omsorg förstärks med insatser för socialt utsatta och sårbara grupper i samhället. Huvudområdena i samarbetsprogrammet är att minska gränshinder, frågor om utveckling av välfärdssystemen mot bakgrund av europeiska och globala utmaningar, närområdessamarbetet samt utbyte av nationella erfarenheter och utvecklingsarbete. För att få ökad dynamik och fokusering på frågor som är aktuella på den politiska dagordningen följs samarbetsprogrammet upp i årliga handlingsplaner. Avsikten är att samarbetsprogrammet, som inte är tidsbegränsat, skall revideras när behov finns av en förändring i huvudinriktningarna för samarbetet.

I maj 2006 presenterades slutrapporten från det femåriga nordiska välfärdsforskningsprogrammet. Forskarnas rapporter och slutsatser från de femton projekten visar på att den nordiska välfärdsmodellen blivit alltmer komplex och att länderna valt olika modeller i sitt utvecklingsarbete. Samtidigt är det fortfarande mer som förenar än som skiljer de nordiska länderna åt.

En välfungerande äldreomsorg är en välfärdsresurs, inte bara för äldre personer, utan också för deras anhöriga. Introduktion av olika former av mer marknadsorienterade utförare har betydelse för utvecklingen av omfattningen och kvaliteten i omsorgstjänsterna. Samtidigt visar undersökningar att brukarna som regel inte har tillräcklig information och resurser för att kunna välja. Behovet av att i ökad utsträckning mäta kvaliteten i tjänsterna lyfts fram.

Flera forskningsrapporter analyserar arbetsliv, sysselsättning, jämställdhet och familjepolitik. Många slutsatser pekar på att en utbyggnad av de generella välfärdssystemen inte nödvändigtvis kommer att främja en ökad jämställdhet mellan könen. De starka sambanden mellan arbete och utnyttjande av välfärdssystemen tyder på en risk för växande utanförskap för grupper som inte kommer in på arbetsmarknaden.

Det nordiska forskningsorganet NordForsk har under året fattat beslut om att etablera ett nytt femårigt välfärdsforskningsprogram. Det nya programmet kommer att ytterligare stärka forskarnätverken inom Norden och kunskapsutvecklingen inom detta område som är viktigt för den nordiska välfärdsmodellens framtida utveckling i den globala konkurrensökonomi.

Demografi

Befolkningen i de nordiska länderna blir äldre, mer etniskt sammansatt och mer urban. Olika sektorer i det nordiska samarbetet berörs av de demografiska förändringarna. Välfärdsforskningsprojektet pekar till exempel på att en betydande utmaning förestår när det gäller den stora grupp av invandrarungdomar som efter utbildning skall in på arbetsmarknaden. Ett treårigt nordiskt projekt om kunskapsutveckling inom demensvården har avslutats under året. Äldreomsorgen är också ett prioriterat område under det finska ordförandeskapet 2007.

Folkhälsa

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV) är en gemensam nordisk resurs för utveckling av kompetens inom folkhälsoområdet. I takt med att folkhälsoutbildningarna har byggts ut i länderna arbetar NHV nu för att stärka skolans forskning och spetskompetens. Under året antog Nordiska rådet handlingsplanen för bättre hälsa och livskvalitet genom mat och fysisk aktivitet som utarbetats gemensamt av jordbruksministrarna och social- och hälsoministrarna. Social- och hälsoministrarna beslöt vidare att förlänga den årliga rapporteringen till 2009 om det nordiska

samarbetet i EU, WHO och andra internationella fora i enlighet med den alkohopolitiska deklARATION som antogs 2004. Skr. 2006/07:90

Hälso- och sjukvård

Sedan det svenska ordförandeskapet 2003 har det bedrivits nordiskt samarbete för att utveckla kvalitetsmätningar inom hälso- och sjukvård samt samordningsfrågor vad gäller elektroniska informationssystem i vården, så kallad e-hälsa. E-hälsoprojektet, som leds av ett sekretariat i Tromsö, behandlar bland annat juridiska frågeställningar i samband med gränsöverskridande patientinformation.

Hälsoberedskap

Det nordiska hälsoberedskapsavtalet från 2002 följs upp i en nordisk arbetsgrupp, "Svalbardgruppen". Under det norska ordförandeskapet har fokus satts på beredskapsplaneringen inför influensapandemin och nordiskt samarbete vid kriser i utlandet. Den årliga hälsoberedskapskonferensen hölls i juni 2006 på Lofoten. Social- och hälso- ministrarna har vidare under året haft överläggningar om förutsättningarna för nordiskt samarbete för influensavaccinproduktion. Ytterligare överläggningar kommer att ske under 2007.

Barn och unga

Social- och hälsosektorns arbete med barnfrågor har främst inriktats på socialt utsatta barn och unga. Sektorn kommer att vidareutveckla arbetet inom ramen för den nordiska handlingsplanen för barn och unga.

Personer med funktionsnedsättning

"Design för alla"- strategin, som godkändes av Nordiska rådet 2005, skall verka för att samhällsfunktioner, varor och tjänster blir tillgängliga för alla, också när man har funktionshinder. Nordiska ministerrådet arbetar sektorsövergripande för att förverkliga denna strategi. Nordiska handikappolitiska rådet spelar också en viktig roll för att driva på arbetet. Nordiska ministerrådet arrangerade i samarbete med Europarådet, det norska ordförandeskapet och St. Petersburgs stad en konferens om förbättrade levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättningar i september 2006.

Bättre fokusering av social- och hälsosektorns samarbete

Social- och hälsoministrarna har fattat beslut om en utvärdering av sektorns sex institutioner och två fasta samarbetsprogram. Utredaren påbörjade arbetet vid årsskiftet 2006/2007. Avsikten är att en rapport skall föreligga till social- och hälsoministtermötet i juni 2007.

- Nordisk Institutt for Odontologiske Materialer, NIOM (Oslo)
- Nordisk uddannelsecenter for døvblinde personal, NUD (Dronninglund, Danmark)
- Nordiska Nämnden för Alkohol- och drogforskning, NAD (Helsingfors)
- Nordiskt Samarbetsorgan för handikappfrågor, NSH (Stockholm)
- Nordiskt Utbildningsprogram för utveckling av social service, NOPUS (Malmö)
- Nordiska Högskolan för Folkhälsovetenskap, NHV (Göteborg)
- Nordisk Socialstatistisk Komité, NOSOSKO, och Nordisk Medicinalstatistisk Komité, NOMESKO (Köpenhamn).

Ämbetsmannakommittén har också fattat beslut om att öka fokuseringen av sektorns användning av projektmedel. Tre målområden har prioriterats: Främjande av folkhälsa, alkohol- och narkotikasamarbete samt närområdespolitik. En process har lagts upp där ämbetsmannakommitténs tidigare mer ”passiva” behandling av inkomna projektansökningar utvecklas till en tydligare styrning av projektarbeten till områden med identifierade nordiska samarbetsbehov.

6 Samarbetet med närområdet

Närområdessamarbetet är en viktig del av Nordiska ministerrådets verksamhet. Samarbetet sker i första hand med Litauen, Lettland och Estland och nordvästra Ryssland, men under senare år har Nordiska ministerrådet även inlett insatser i Vitryssland. I Nordiska ministerrådets budget för 2006 uppgick de medel som är särskilt avsedda för närområdet till 87,3 miljoner danska kronor. Utöver dessa särskilda närområdesmedel gjordes omfattande insatser över ministerrådets budget även genom olika facksektorer såsom till exempel kultur, miljö, utbildning och forskning. De samlade insatserna är därför avsevärt större. Budgetmässigt låg fokus på nordvästra Ryssland. Uppskattningsvis gick ca 65 procent av närområdesbudgeten till nordvästra Ryssland, 8 procent till arktiskt samarbete, 25 procent till Baltikum och 2 procent till Vitryssland.

Ramarna för Nordiska ministerrådets samarbete med närområdet utgörs av de riktlinjer för samarbetet med Ryssland respektive de baltiska länderna som samarbetsministrarna beslutade om den 10 december 2004. Riktlinjerna gäller för perioden 2006 – 2008. Som en konkretisering av dessa riktlinjer antog samarbetsministrarna i oktober 2005 ett särskilt Rysslandsprogram för åren 2006 – 2008 samt ett motsvarande arktiskt samarbetsprogram för samma period.

Nordiska ministerrådets satsningar i närområdet är ett komplement till de insatser som görs nationellt och genom andra organ. Insatserna utformas i dialog med berörda samarbetsparter. Avsikten är att insatserna skall koncentreras till områden där det nordiska samarbetet ger ett mervärde och bidrar till en bättre samordning med andra insatser.

Bland de viktigaste händelserna under 2006 kan följande nämnas:

Nordiska ministerrådets kontor i Kaliningrad öppnades officiellt den 14 september 2006. De lokala och regionala myndigheterna har redan från början visat stort intresse för kontorets arbete samt för att delta i Nordiska ministerrådets Rysslandssamarbete.

Utbildnings- och forskningsministrarna har under 2006 fattat beslut om inrättande av nästa generations utbildningsprogram, det förnyade Nordplus. Programmet kommer att öppnas för deltagande från de baltiska länderna på lika villkor som för de nordiska länderna. För att anpassa administrations- och styrningsstrukturen till baltiskt deltagande sköts programstarten upp med ett år och kommer att löpa under perioden 2008-2011.

Det nya kunskaps- och nätverksprogrammet för samarbetet med nordvästra Ryssland har arbetats fram under 2006 och kommer att lanseras i början av 2007. Programmet riktar sig till organisationer och myndigheter i Norden och Ryssland. Det ersätter de hittillsvarande 11 utbytes- och stipendieprogrammen med ett samlat program som är mer inriktat på grupp- än på individnivå. Programmets samlade budget 2007 är 32 miljoner danska kronor. Under 2006 har det genomförts konsultationer med möjliga samarbetspartners i Norden och Ryssland.

I oktober 2006 lanserades också ett program som är inriktat på att bidra till utvecklingen av ett starkt civilt samhälle i Ryssland och Vitryssland. Programmet ger stöd till projekt som drivits i samverkan mellan ryska eller vitryska frivilligorganisationer ("NGO:s") och samarbetspartners i Norden och de baltiska länderna eller Polen. NGO-programmet har en budget på 4–5 miljoner danska kronor. Då den första ansökningsfristen hade gått ut den 1 november 2006 hade 60 ansökningar inkommit till programmet.

European Humanities University

Nordiska ministerrådet och Europeiska kommissionen samarbetar sedan årsskiftet 2005/2006 för att ge sammanlagt 350 vitryska studenter möjlighet att under tre år studera vid det vitryska exiluniversitetet European Humanities University (EHU) i Vilnius. Projektet uppgår till totalt 2,8 miljoner euro motsvarande ca 25 miljoner svenska kronor. Nordiska ministerrådet står för 20 procent av finansieringen och Europeiska kommissionen för 80 procent. Projektet administreras av ministerrådets kontor i Vilnius. Stödet till EHU är ett viktigt led i arbetet för att främja en demokratisk samhällsutveckling i Vitryssland.

Den 6 oktober 2006 undertecknade Nordiska ministerrådet ytterligare ett samarbetsavtal med Kommissionen om ett utökat stöd till vitryska studenter, dels vid EHU men också vid olika universitet i Ukraina och möjligtvis också i andra länder i regionen. Sammanlagt kommer 305 nya studenter att stödjas för tre år samtidigt som 170 studenter från det första projektet kommer att få stöd till levnadsomkostnader. Det senare

projektet bekostas till 90 procent av Kommissionen och Nordiska ministerrådet står för resterande del av finansieringen.

De nordiska samarbetsministrarna har konstaterat att det finns behov av att förbättra styrningen och administrationen vid EHU. Nordiska ministerrådet har därför i september 2006 beslutat att tillsammans med en annan av EHU:s huvudfinansiärer, MacArthur Foundation, inleda ett projekt i syfte att stödja EHU i arbetet med att utveckla dessa funktioner. Administrationsprojektet finansieras inom ramarna för de båda ovannämnda samarbetsprojekten mellan Nordiska ministerrådet och Kommissionen.

Barents och Arktis

Barentssamarbetet har varit särskilt prioriterat under det norska ordförandeskapet som en del av satsningen på nordområdena. Nordiska ministerrådet har under året enats med Barentsrådet om att utveckla gemensamma projekt inom områdena klimat, urbefolkning och ekonomisk utveckling/näringsliv. Inom ramen för det arktiska samarbetsprogrammet har projekt till ett sammanlagt belopp av 7 miljoner danska kronor finansierats. Flertalet projekt har till syfte att stärka de nordiska ländernas genomslag i Arktiska rådets arbete. Av de 15 projekt som startades 2006 har 10 ryckt deltagande.

Nordisk-baltiskt samarbete

Samarbetet mellan de fem nordiska och tre baltiska länderna, det så kallade NB8-samarbetet, har resulterat i en rad mötesaktiviteter på expert-, ämbetsmänna- och ministernivå. Till exempel äger gemensamma nordisk-baltiska möten rum inom justitie-, utbildnings-, jämställdhets-, jord- och skogsbruks-, miljö-, energi- och transportområdet. Inom justitiesektorn hölls därutöver två seminarier. Det ena hölls i januari i Saltsjöbaden och handlade om förhållandet mellan nationella domstolar och de europeiska domstolarna i Strasbourg och Luxemburg. Det andra hölls i Lettland och behandlade straffrättsligt ansvar för juridiska personer, så kallad företagsbot. Inom det näringspolitiska området genomförs diverse projekt inom ramen för EU:s Nordliga dimension.

Nordiska ministerrådet deltar aktivt i ”Partnerskapet för hälsa och socialt välbefinnande” inom ramen för EU:s Nordliga dimension. Under 2006 har medel anslagits till ett större projekt om alkohol- och drogprevention bland unga. Projektet drivs i ett samarbete mellan Nordiska ministerrådet, Sverige, Finland och Litauen. Ett annat insatsområde är ett treårigt samarbetsprogram mellan Nordiska ministerrådet, de tre baltiska länderna och nordvästra Ryssland om barn med funktionshinder och deras familjer.

Under hösten 2006 pågick ett arbete inom Nordiska ministerrådet för att ta fram en koordinerad nordisk-baltisk insats mot människohandel med fokus på sociala frågor.

Det kan också nämnas att Nordiska ministerrådet och Nordiska Investeringsbanken (NIB) gemensamt har finansierat årets ”State of the Region”-rapport, som är ett viktigt instrument för att identifiera de utmaningar som både Norden och Baltikum står inför.

Nordiska ministerrådet har ett nära samarbete med Östersjöstaternas råd (CBSS) kring projektet Baltic Euroregional Network (BEN). Detta projekt är finansierat av EU:s Interregprogram. I projektet deltar en rad organisationer i Östersjöområdet tillsammans med CBSS och Nordiska ministerrådets kontor i Lettland, Estland och S:t Petersburg. Syftet är bland annat att bygga upp ett nätverk mellan gränsregionerna i Östersjöområdet och främja erfarenhetsutväxling dem emellan.

Tillsammans med övriga nordiska länder driver Sverige ungdomsfrågor inom Östersjöstaternas råd. Rådets medlemsstater finansierar gemensamt ett center för information och rådgivning beläget i Kiel i Tyskland.

Det nordisk-baltiska miljösamarbetet är väl utvecklat, och möten hålls kontinuerligt. Under 2006 diskuterades bland annat EU:s marina strategi, skydd av Östersjöns marina miljö, oljeförorening samt ett utökat samarbete om utbytestjänstgöring för tjänstemän för att på så sätt bygga upp kunskaper och utväxla erfarenheter på olika områden.

De nordiska och baltiska försvarsministrarna har inlett ett samarbete avseende stöd till Ukraina. Stödet är riktat till landets försvarsstab och försvarsdepartement och avser bland annat verktyg för Internet-utbildning och kunskapsöverföring inom ramen för NATO-Ukraine Professional Development Programme (NUPDP) avseende juridiska aspekter, demokratifrågor, resurs- och budgethantering etc.

7 Bilateralt samarbete

Det bilaterala samarbetet mellan de nordiska länderna utgör ett viktigt komplement till samarbetet som omfattar alla de fem nordiska länderna. Sammantaget har Sverige väl utvecklade bilaterala relationer med samtliga nordiska länder. Sedan den nya regeringen tillträdde har ett intensivt besöksutbyte skett med de övriga nordiska länderna.

Danmark

Statsminister Fredrik Reinfeldt besökte sin danska kollega, Anders Fogh Rasmussen, i oktober. Integrationen i Öresundsregionen var en av de frågor som diskuterades. Det faktum att allt fler bor på ena sidan sundet och arbetar på den andra medför att utvecklingen av integrationen över Öresund blir en allt viktigare svensk-dansk bilateral fråga. Regeringen gav under 2006 bland annat bidrag till informationsverksamhet som ett led i främjandet av regional samverkan över sundet. Under hösten besökte utbildningsminister Lars Leijonborg Danmark i egenskap av ordförande i det globaliseringsråd som regeringen tillsatt. Syftet med besöket var bland annat att ta del av danska erfarenheter på området. Med anledning av regeringens beslut 2005, om kapitalpåfyllnad till Svensk-danska kulturfonden, har fonden under 2006 ingått ett samarbetsavtal med Fonden for Dansk-Svensk samarbejde.

De svensk-finska förbindelserna fortsätter att utvecklas och samarbetet fördjupas. En stark motor i de svensk-finländska relationerna är den omfattande och växande industriella och finansiella integrationen. Sverige och Finland har också ett mycket omfattande krishanterings- och försvarsmaktssamarbete.

Under 2006 har EU-frågorna stått i fokus i samband med Finlands ordförandeskap i EU hösten 2006. Under våren ledde detta till ett mycket stort antal besök, på alla nivåer, från svensk sida i Finland. Den nytillträdde svenske statsministerns första utlandsresa gick till Helsingfors. Statsministerns besök följdes av besök av bland andra utrikesministern och försvarsministern.

Den 3 maj 2006 arrangerade Finlands statsminister Matti Vanhanen ett industripolitiskt toppmöte i Jyväskylä. Mötet fokuserade på innovations- och energipolitik samt Finlands kommande EU-ordförandeskap. Det första arrangerades av statsminister Göran Persson i Eskilstuna våren 2005. Syftet med toppmötena har varit att i ett europeiskt perspektiv stärka konkurrenskraften inom de områden där Finland och Sverige har gemensamma intressen.

Island

I samarbetet med Island har under året fortsatt stöd lämnats av regeringen för att utarbeta en modern, elektronisk isländsk-svensk ordbok. Projektet drivs i samarbete mellan Göteborgs universitet och Orðabók Háskólans i Reykjavík.

En välbesökt Sverige-vecka genomfördes i Húsavík i norra Island i juli med deltagande på högsta isländska nivå.

Norge

I fjolårets skrivelse nämndes det stora antalet besök i och från Norge i samband med hundraårsmarkeringen av unionsupplösningen. Intensiteten i besöksutbytet avtog emellertid inte under 2006. Under våren var det framför allt företrädare för den nya norska regeringen som kom till Sverige och under hösten gick resorna i andra riktningen. Bland annat besökte statsminister Fredrik Reinfeldt efter sitt tillträde sin norska kollega Jens Stoltenberg.

Under hösten intensifierades diskussionerna i Regeringskansliet om ett bilateralt svensk-norskt samarbete i de så kallade nordområdena på ett stort antal områden. Planerna för detta dryftas vidare i en bilateral arbetsgrupp.

I arbetet med att avskaffa gränshinder och öka det gränsregionala samarbetet med Norge anslog regeringen i fjol medel till GrenseTjänsten beläget mitt på den svensk-norska gränsen mellan Eda och Eidskogs kommuner i Morokulien. Det är en informations- och rådgivningstjänst som bidrar till att underlätta för personer och företag i samband med arbetspendling, etablering eller studier över gränsen. Tjänsten behandlar gränshindersfrågor inom bland annat försäkrings-, tull-, skatte-, arbetsförmedlings- och A-kasseområdena.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 mars 2007

Närvarande: statsministern Reinfeldt, ordförande och statsråden
Olofsson, Odell, Ask, Husmark Pehrsson, Leijonborg, Larsson,
Erlandsson, Carlgren, Hägglund, Björklund, Littorin, Borg, Malmström,
Sabuni, Billström, Adelson Liljeroth, Tolgfors

Föredragande: statsrådet Husmark Pehrsson

Regeringen beslutar skrivelse 2006/07:90 Nordiskt samarbete 2006